

ISSN: 2687-220X

NOVUS ORBIS

Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Moldova ve AB'nin Komşuluk Politikası: İnişli Çıkışlı Bir Ortaklık

Moldova on the Road to the European Union: Looking East or West?

Shideh Ghanbari

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-7046-9133*

Bu makaleye atıf için / To cite this article:

Ghanbari, S. (2022). Moldova ve AB'nin Komşuluk Politikası: İnişli Çıkışlı Bir Ortaklık. *Novus Orbis: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 4 (1), 93-114.

Makalenin Geliş Tarihi // Received: 10.01.2022

Düzeltilme Tarihi // Revised: 17.03.2022

Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 06.04.2022

www.dergipark.org.tr/novusorbis

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

**MOLDOVA VE AB'NİN KOMŞULUK
POLİTİKASI: İNİŞLİ ÇIKIŞLI BİR ORTAKLIK**

Shideh GHANBARI *

Makalenin Geliş Tarihi // Received: 10.01.2022
Düzeltilme Tarihi // Revised: 17.03.2022
Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 06.04.2022

Öz

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle beraber Avrupa Topluluğu (daha sonra Avrupa Birliği (AB)), yeni jeopolitik zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Bu jeopolitik zorluklar, kıta Avrupa'nın güvenliği üzerinde etkiler yaratmıştır. Bunların en önemlisi, daha önce Sovyetler Birliğinin üyesi olan Doğu Avrupa ülkelerinin bağımsızlıklarını kazanmalarındır. Bunlar göz önüne alındığında, Moldova, Avrupa Birliği ile dış dünya arasındaki doğu sınır komşusu olması, bu küçük ülkenin jeopolitik önemini artırmıştır. 1991 yılında bağımsızlığını kazanmasından bu yana Moldova, 2004 yılında Avrupa Birliği ile yeni Avrupa Komşuluk Politikası (AKP) ve ayrıca 2009 yılında Doğu Ortaklığı Programı (DOP) kapsamında işbirliği yapmıştır. Bu işbirliklerinin amacı, AB ile Moldova arasındaki ilişkileri önemli ölçüde geliştirmek ve Moldova'daki reform sürecini desteklemek idi. Bu politikalar doğrultusunda Moldova, Avrupa standartlarına yaklaşmak amacıyla kurumsal yapısında büyük reformlar gerçekleştirmiştir. Bir yandan AKP, AB'nin Doğu Komşularında yakınlaşmayı teşvik eden en önemli araçlarından biri olarak bilinir. Öte yandan bu politika, üye ülkeleri Avrupa ile üyelik olmadan bütünleşmeye motive etmenin bir yolu olarak ifade edilebilir. Ayrıca bu çalışmada, Avrupalılaşmanın etkisi ve sosyalleşme hareketinin uygulaması dikkate alınarak, Moldova'da AKP'nin ve özellikle DOP'nin uygulanmasının bu ülkenin siyasi gelişimini nasıl etkilediği ve AB'nin bu ortaklığı ne kadar başarılı bir şekilde sağladığı,

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Avrupa Birliği Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0002-7046-9133, shidegh13@gmail.com

sorularına yanıt aranmaktadır. Yanıt olarak, **koşulluluk** ve **sosyalleşme** ilkeleri biçimindeki AKP'nin Moldova'da siyasi reformların uygulanması için baskılara yol açtığı, çalışmanın bir hipotezi olarak ileri sürülebilir. Ayrıca, bu politikaların Moldova üzerindeki etkisi de yüzeysel kalmıştır. Bu amaçla, bu makalenin hipotezini test etmek ve Moldova'nın iç reformlarını anlamak amacıyla Avrupalılaştırma yaklaşımından faydalanmıştır. Avrupalılaştırmanın ve **sosyalleşmenin** AB komşuluk politikasının bir ölçüsü olarak etkisi incelendiğinde, değişkenler arasındaki ilişki, AKP'nin **koşulluluk** ve **sosyalleşme** yoluyla hükümetin işleyişi, seçim süreci, yolsuzluk, sivil özgürlükler ve insan hakları üzerinde kayda değer bir etkisi olmadığı kanaatine varılmaktadır. Ayrıca **sosyalleşme** Avrupalılaştırma bağlamında incelendiğinde, henüz Moldova'nın sosyo-politik gelişimine yol açmadığı görülmekte ve kanıtların çoğu, Moldova'nın yasalarını AB normlarına ve standartlarına yaklaştırmada geride kaldığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Avrupa Komşuluk Politikası, Moldova, Avrupalılaştırma, Sosyalleşme, Doğu Ortaklığı Programı

Moldova on the Road to the European Union: Looking East or West?

Abstract

With the end of the Cold War, the European Community (later the European Union (EU)) faced new geopolitical challenges. These geopolitical challenges had implications for continental Europe's security. One of the most important challenges is the independence of the Eastern European countries that were previously members of the Soviet Union. Considering these factors, Moldova's geopolitical relevance has grown due to its position as the European Union's eastern border neighbour with the rest of the globe. Since gaining its independence in 1991, Moldova has collaborated with the European Union under the new European Neighborhood Policy (ENP) in 2004 and also in the Eastern Partnership Program (EaP) in 2009. The aim of these collaborations was to significantly improve relations between the EU and Moldova and to support the reform process in Moldova. In keeping with these principles, Moldova has undergone considerable institutional reforms to bring it closer to European norms. On the one hand, the ENP is widely regarded as one of the EU's most effective tools for forging reconciliation with its Eastern neighbours. On the other hand, this policy can be expressed as a way of motivating member states to integrate with Europe without membership. In this study, considering the effect of Europeanization and the implementation of the socialisation movement, it is sought to answer the questions of how the implementation of the ENP and especially the EaP in Moldova affected the political development of this country and how successfully the EU achieved this partnership. As a result, it may be stated as a hypothesis of the study that the ENP,

through the concepts of **conditionality** and **socialisation**, has put pressure on Moldova to conduct political changes. Furthermore, these measures had only a little influence on Moldova. For this purpose, it employed the Europeanization approach to test the article's hypothesis and get a better understanding of Moldova's internal changes. When the effect of Europeanization and **socialisation** as a measure of EU neighbourhood policy is examined, the relationship between the variables, it is concluded that through **conditionality** and **socialisation**, ENP and EaP have not any significant impact on the functioning of the Moldovan government, the electoral process, corruption, civil liberties, and human rights. Moreover, when **socialisation** is analysed in the context of Europeanization, it is seen that it has not yet led to Moldova's socio-political development, and most of the evidence shows that Moldova lags behind in approximating its laws to EU norms and standards.

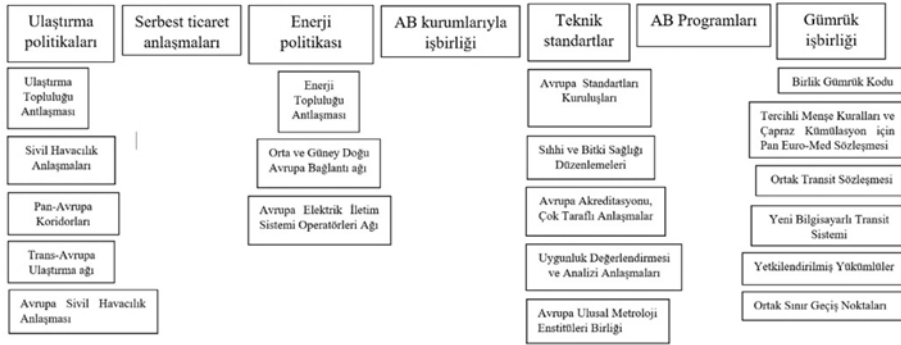
Keywords: European Union, European Neighborhood Policy, Moldova, Europeanization, Socialization, Eastern Partnership Program

Giriş

2004 yılında Doğu Avrupa'da eski Sovyetler Birliği'nden ayrılan birçok yeni demokrasinin entegre bir bölgeye katılması, Avrupa Birliği (AB)'nin jeopolitik hedefi için bir dönüm noktası olmuştur. AB genişlemesinin sınırlamaları ve birkaç üçüncü ülke için üyelik hükümlerinin olmaması nedeniyle, AB'nin yönetim modeli bölgesel entegrasyon şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu durumda, AB'nin yeni dinamikleri; Avrupa değerlerinin, demokrasinin, Batılı liberal değerlerin, hukukun üstünlüğünün, kalkınmanın ve demokratik kurumların teşviki olarak da açıklanabilir. Bu bağlamda, AB'nin güney ve doğu komşularına yönelik bir program olan Avrupa Komşuluk Politikası (AKP), kalkınmayı, siyasi istikrarı ve demokrasiyi güçlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Özellikle Doğu Ortaklığı Programı (DOP), Avrupa ve Rusya etkisi arasındaki jeopolitik mücadelede bölgesel dış politikanın pragmatik bir yönelimi olarak ortaya çıkmıştır.

Lavenex ve Schimmelfennig'e (2009) göre, demokrasiyi teşvik etmenin ve AB değerlerini yaymanın bir aracı olarak hükümetler arasında işlevsel işbirliği için bir modeldir. Önemli olan nokta, AKP içinde bir ülkenin üyeliğinin masada olmaması, ne vaat edilmiş ne de ortadan kaldırılmış olmasıydı. Gawrich, Melnykovska ve Schweickert (2009, s. 7), Avrupalılaştırmanın üç boyutunu incelemişlerdir: i) üyelik ile Avrupalılaştırma (mevcut üyeler için), ii) genişleme yoluyla Avrupalılaştırma (perspektif üyeler için) ve iii) üyelik perspektifi olmayanlar için komşuluk

politikası vasıtasıyla Avrupalılaştırma. Ayrıca, Spruds'un (2016) bakış açısına göre, Avrupalılaştırma harekete geçiren gücü, eski Sovyet ülkeleri için bir modernleşme aynası olarak da tanımlanabilir. AKP süreci, AB'nin genişleme gündeminde yer almayan komşu ülkeler için hazırlanan bir Eylem Planı ile desteklenmektedir. Eylem Planı, AKP'nin politikalarını uygulamak için farklı ülkelerde belirli hedefler belirlemiştir. Bu anlamda Avrupalılaştırmanın farklı etkileri komşularda bulunabilir. Şekil 1'de AKP, ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 1: AKP Tasarımı (Emerson, 2019, s. 10).

Bu makale, 2009 ve 2020 yılları arasında Moldova-AB ilişkilerinin gelişimini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, Moldova hükümeti ile AB arasındaki işbirliğinin önündeki motivasyonları ve engelleri ve üstelik Moldova nüfusunun Avrupalılaştırmaya yönelik tutumunu analiz etmektedir. Nitekim bu makalenin amacı, Avrupalılaştırma yaklaşımının AKP ve DOP biçimindeki etkisini göz önüne alarak, Moldova'da Avrupalılaştırmanın iki temel ilkesi olan **koşulluluk** ve **sosyalleşme** ilkelerine göre siyasi reformların uygulanmasını incelemektir. Bununla beraber bu çalışmanın sorusu, Avrupa Birliği'nin Moldova'da Avrupalılaştırmanın etkilerini ne ölçüde yaratabildiğidir. Bütün bunları göz önünde bulundurarak, 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması ile birlikte, bağımsızlığını kazanan Moldova, çok önemli bir jeopolitik konuma sahip olmuştur. (Danii ve Mascateanu, 2011, s. 100). Diğer bir deyişle Sovyetler Birliği'nin çöküşünden bu yana Moldova, Batı'ya tutarlı bir şekilde yakınlaşmış, Rusya ile yakın işbirliği yapmış ve nihayet hem Batı hem de Rusya ile eşit mesafede ilişkiler kurarak, iki farklı ana dış politika sürdürmüştür (Bodishteanu, 2020, s. 3; Buşacaneanu, 2006). Bir yandan, AB'nin sınırlarının doğusunda ve güneyinde demokratik ülkeler ile bir komşuluk oluşturma kaygısının, öte yandan ise, AB ile Rusya arasında yer alan Moldova'nın jeopolitik durumunun

AB'nin bu ülkeye olan ilgisinin artmasında etkili olduğu da söylenebilir.

AB ile işbirliği düşüncesi, 1991'de Sovyetler Birliği'nden bağımsızlığını kazanmasından bu yana, Moldova hükümeti tarafından desteklenmiş ve 1990'ların ikinci yarısında Moldova'nın AB entegrasyonuna katılma hedefleri olduğu ilan edilmiştir (Calus ve Kosienkowski, 2018, s. 2). Bununla beraber, 2000'li yılların çoğunda Moldova'yı yöneten komünistler tarafından Avrupa arzuları dile getirilmiştir. 2009 yılında iktidara gelen siyasi seçkinler, AB ile entegrasyonu birinci öncelik haline getirmişlerdir (Danii ve Mascauteanu, 2011, ss. 101-102; Cantır ve Kennedy, 2015, s. 397). Ancak Moldova, Avrupa eğilimlerine rağmen, Batı ile Doğu arasında bölünmüş **arada kalan** bir ülke olarak tanımlanabilir. Çünkü Moldova'nın bağımsızlık sonrası tarihi boyunca güç dengesizliği ve Rusya'dan gelen dış tehdit kalıcı olmuştur.

2003 yılında Avrupa Komisyonu, **Geniş Avrupa Komşuluğu: Doğu ve Güney Komşularımızla İlişkiler İçin Bir Çerçeve** başlıklı bildiri yayınlayarak Moldova ile AKP'nin temellerinin atılması ve Avrupa Birliği ile yakınlaşmasının içeriği ortaya koymuştur. Bu politika üyelik olasılığı sunmasa da, Moldova sonunda 2004 yılında AKP'ye katılmaya karar vermiştir (EC, 2004, s. 2). 2009 yılında DOP yaklaşımı AB tarafından oluşturulduğundan bu yana, Moldova Cumhuriyeti DOP'a katılmıştır. AB'nin amacı, Moldova'yı bu programın içinde Ukrayna gibi diğer Doğu Ortaklığı ülkeleri için olumlu bir örnek olabileceği hale getirmektir.

Ayrıca Tablo 1'e göre, 2009'dan 2014'ye kadar Moldova'nın bu başarıya ulaştığı da söylenebilir. 1. Ayrıca Tablo 2'ye göre, 2009'dan 2014'ye kadar Moldova'nın bu başarıya ulaştığı da söylenebilir (Rinnert, 2013, s. 1). AB'ye göre bu başarı, ülkenin iktidardaki Avrupa yanlısı koalisyonun Avrupa Entegrasyona yönelik reformları uygulama istekliliği, 2012 yılında başarılı bir cumhurbaşkanı seçimi ve son olarak Ortaklık Anlaşması müzakerelerinde önemli ilerlemeler olmak üzere üç temele dayanmıştır. Bu kaydedilen önemli ilerlemeler, diğer herhangi bir DOP ülkesinde olduğundan daha sorunsuz ve hızlı bir şekilde sonuçlandırılmıştır (Gromadzki, 2015, s. 12; Solonenko, 2015).

(1= en iyi performans gösteren; 0=en kötü performans gösteren)						
	Gürcistan	Moldova	Ukrayna	Ermenistan	Azerbaycan	Belarus
Toplam yaklaşım puanı	0.69	0.70	0.60	0.61	0.42	0.32
Demokrasi	0.73	0.76	0.61	0.61	0.29	0.27
Bağımsız yargı	0.88	0.83	0.47	0.73	0.27	0.24
Mevzuatın Yaklaştırılması	0.72	0.72	0.57	0.22	0.38	0.03
Kurumsal	0.73	0.80	0.42	0.53	0.14	0.03
Piyasa ekonomisi ve DSTA²	0.67	0.61	0.56	0.57	0.41	0.37
Özgürlük, güvenlik ve adalet	0.90	0.99	0.86	0.64	0.60	0.42

Tablo 2: 2014 Yılı DOP Ülkelerinin AB Entegrasyon Endeksi (Bolkvadze ve Lebanidze, 2016, s. 85).

Bu bağlamda DOP, AB'nin genel amacının, siyasi ve ekonomik koşulları ve reform sürecini güçlendirmek, daha yakın ekonomik entegrasyonu geliştirmek, sürdürülebilir kalkınmayı, siyasi desteği ve yardımı teşvik etmek için ortak ülkelerle birlikte çalışmak olduğunu belirtmektedir. Ayrıca AB, her ülkenin ortak değerler sergilediği somut ilerleme ve Avrupa hedefleri doğrultusunda siyasi, ekonomik ve kurumsal reformların etkin bir şekilde uygulanması karşılığında komşularına çok çeşitli fırsatlar sunmaktadır (EP, 2021).

Bununla birlikte, 2009'dan 2019'a kadar, AB ile Moldova arasındaki ilişkiler derinleşmiş ve genişlemiştir. AB güven artırıcı önlemler programı (2009 yılında), Moldova'daki demokratik reformlar için AB'nin verdiği destekler, Derin ve Kapsamlı Serbest Ticaret Bölgesi (DCFTA¹)'nin akdedilmesi (2014 yılında) ve kısa süreli ikamet için vizesiz rejimin uygulanması (2014 yılında) başta olmak üzere AB ile Moldova arasındaki ilişkilerin dönüm noktaları olarak söylenebilir. Ayrıca, AB pazarının Moldova işletmelerine ve ürünlerine açılması, Avrupa Komisyonu tarafından Moldova'daki yatırımların teşvik edilmesi ve yapısal reformlar karşılığında Covid-19 krizinin toparlanmasını desteklemek için üç yıl içinde 600 milyon Avro'ya kadar mali desteklerin sağlanacağını belirtilmesi ile bu ilişkiler daha da güçlendirilmiştir (EC, 2016).

Ancak, Moldova'da yapılan reformlara rağmen Avrupalılaştırma kriterleri başarılı bir şekilde uygulanmamıştır. Bu göstergelerin sınırlı etkisinin birkaç nedeni vardır; en önemlileri Moldova siyasi rejiminin türü ve Moldova nüfusunun kabaca yarısının güçlü Rus yanlısı ve Avrupa şüpheli görüşleri gerekçeler olarak anılmalıdır (Vardanean, 2018, s. 24). Açıkçası, Rus değişkeni göz önüne alındığında, bu politikanın

ilerlemesine ciddi engeller eşlik eder. Elbette, bu makalede Rusya, sıfır değişken olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, bazı araştırmacılar, DOP ve AKP'nin kusurları olması nedeniyle açıkça başarısız olduğuna inanmaktadırlar (Dandashly ve Noutcheva, 2019, s. 105; Wiśniewski, 2013, s. 3; Silitski, 2009, s. 2). Ancak, bu eleştirilerin ötesinde DOP'sından beklenti düzeyinin belirlenmesi önemlidir.

Bu çalışma, **koşulluluk** ve **sosyalleşme** ilkeleri biçimindeki DOP ve AKP'nin Moldova'da ekonomik ve siyasi reformların uygulanması yönünde baskıya yol açtığı hipotezini test etmektedir; ancak bu politikaların geliştirilmesinin etkisi yüzeysel kalmış ve yaygın olmamıştır. Üstelik AB ile yerel kurumlar arasındaki uyumsuzluk, güçlü adaptasyon baskılarına dönüşmemektedir. Bunun bir nedeni, AB'nin ne komşu ülkeleri yerel kurumsal değişime zorlayabileceği ne de uyum maliyetlerini ödemek için yeterli teşvik sağlayamayacağıdır (Börzel ve Risse, 2012, s. 15). Öte yandan, Börzel ve Pamuk'a (2012, s. 79) göre, yüksek uyum maliyetleri, üyelik perspektifinin olmayışı ve düşük demokrasi seviyeleri ışığında, Avrupalılaşma beklentileri sınırlı görünmektedir. Yine de, AB ile Moldova arasında Doğu Ortaklığı İşbirliği Anlaşması'nın imzalanmasının, ekonomik alanda yakınlaşmanın kurumsal ve siyasi alana doğru genişlemesine ve ikili ilişkilerin derinleşmesine yol açtığı söylenebilir. Ancak, etkisinin derinliği açısından her iki tarafta hem iç hem de dış etkenlerle sınırlıdır. Son olarak bu çalışmada, bu hipotezi test etmek için Avrupalılaşma yaklaşımından faydalanmaktadır.

1) Avrupalılaşma Süreci

Avrupalılaşma kavramı, bazı analistler tarafından siyasi partiler, hükümetler veya sivil toplum kuruluşları gibi siyasi aktörlerin Avrupa entegrasyonuna uyum sağlama sürecini belirtmek için kullanılmıştır. Radaelli'ye (2000, s. 4) göre Avrupalılaşma, ilk olarak AB politika sürecinde tanımlanan ve konsolide edilen resmi ve gayri resmi kuralların, prosedürlerin, politika paradigmalarının, tarzların ve ortak inanç ve normların inşası, yayılması ve uygulanması süreçlerini içerir; ve daha sonra yerel söylemin, kimliklerin, siyasi yapıların ve kamu politikalarının mantığına dahil edilir.

Börzel ve Risse'nin (2016, s. 20) bakış açısına göre, Avrupalılaşma kurucu ve derinden yerleşik kurumlar ve kolektif kimlikler üzerinde ne kadar çok adaptasyon baskısı uygularsa, kurucu değişimi teşvik etmek için sosyalleşme/öğrenme yolu o kadar gereklidir. Exadaktylos, Graziano ve Vink'e (2020, s. 47) göre Avrupalılaşma süreci, politika öğrenme ve iç yayılımdan kaynaklanan değişimle ilgilidir. Genel olarak, çoğu

akademisyenin Avrupalılaşmayı, AB'nin (bağımsız bir değişken olarak) yasaları, politikaları ve uygulamaları yoluyla AB üye devletlerinin yerel alanlarını (bağımlı değişkenler) etkilediği bir süreç olarak gördüğü söylenebilir.

Schimmelfennig ve Sedelmeier (2005) Avrupalılaşma çözümlerinde Avrupalılaşma mekanizmalarını iki boyuta ayırmaktadırlar. Bir yandan, Avrupalılaşma AB güdümlü ya da yerel güdümlü olabilir. Öte yandan, “sonuçların mantığı” veya “uygunluk mantığı” olmak üzere kurumsal mantıklar tarafından yönlendirilebilir (Schimmelfennig ve Sedelmeier, 2005, ss. 13-14). Sonuçların mantığına göre, Avrupalılaşma, hedef devletin maliyet-fayda hesaplamalarını değiştiren yaptırımlar ve teşvikler (dış teşvikler modeli) yoluyla AB tarafından yönlendirilebilir. Dış teşviklerin etkisi, net faydaların boyutu ve AB koşulluluğunun netliği ve güvenilirliği ile artar. Uygunluk mantığına göre Avrupalılaşma, sosyal öğrenme tarafından tetiklenebilir. Hedef devletler, bu kuralları meşru görürler ise ve AB ile özdeşleşirler ise AB kurallarını benimsemeye ikna edilirler. Bu mekanizmalar, hükümetler arası etkileşimler (pazarlık veya ikna) veya hedef devlet içindeki toplumsal aktörler aracılığıyla ulusötesi süreçler yoluyla uygulanabilir (Schimmelfennig ve Sedelmeier, 2005). **Koşulluluk** politikası, koşulların kalıcı ve geçerli olduğu ve uyum maliyetlerinin düşük olduğu durumlarda kullanılan rasyonel bir pazarlık modeli olarak kabul edilebilir. **Koşulluluk** bağlamında, Avrupa Birliği, değişimlerin teşvik olarak kabul edildiği ülkelere koşullar dayatmaktadır (Schimmelfennig, 2012, s. 8). Börzel ve Risse (2016, s. 14) teorik analizlerinde, daha fazla Avrupalılaşmanın yeni fırsatlar ve kısıtlamalar sağladığını ve bu koşullarda aracı faktörlerin varlığının veya yokluğunun, Avrupalılaşmaya uyum sağlamanın beklenen derecesi için çok önemli olduğunu öne sürmektedir.

Ayrıca, Schimmelfennig'in (2012) bakış açısından, AKP, AB'nin üye, yarı-üye ve aday ülkeleri grubunun ötesinde Avrupalılaşma için en olası bağlam olarak kabul edilebilir. Bununla birlikte, komşuluk politikalarına ilişkin çalışmalar, ezici bir çoğunlukla, AKP'nin (hem müktesebat kurallarının genişletilmesi hem de **koşulluluğun** kullanılması bakımından) tutarsız olduğunu ve etkisiz olduğunu göstermektedir. Komşu ülkeler, ancak gelecekte tam üyelik için düşünülmeyi umuyorlarsa ve AB'nin ortak ülkeler ve Rusya gibi alternatif yönetim sağlayıcıları karşısında üstün pazarlık gücüne sahip olduğu ölçüde AB kurallarını benimsemeye istekli görünmekteledir (Schimmelfennig, 2012, s. 20). Ayrıca, **sosyalleşme** bağlamında AB, ilişkide olduğu ülkelerde Avrupa fikirlerini, değerlerini ve normlarını teşvik etmek istemektedir.

Schimmelfennig'in teorik modelinde **sosyalleşmenin** araçları taklit, tartışma ve sosyal etkidir (Schimmelfennig, 2005a, ss. 7-8). Schimmelfennig sosyalleşme yöntemleri Tablo 3'de açıklanmıştır.

İmitasyon	Normlar, aktörlerin sosyal durumları anlamalarına ve yorumlamalarına yardımcı olan şablonlardır.
Tartışma	Topluluk normlarının, uluslararası sosyalizasyon ajansları tarafından tartışmaya dayalı olarak gerekçelendirilen normatif geçerlilik iddiaları olduğunu varsaymaktadır.
Sosyal Etki	Topluluk normlarının benimsenmesini gerektirir.

Tablo 3: Schimmelfennig Sosyalleşme Yöntemleri (Schimmelfennig, 2005b, s. 832).

Buna göre AB, müzakere ortaklarını Avrupa normlarını kabul etmeye ikna etmekte ve komşuluk politikasında, ortaklarıyla iç kalkınmaları için işbirliği yapmaktadır (Schimmelfennig, 2005b, s. 832).

2) Moldova ve Avrupa Entegrasyonu Düşüncesi

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra AB, Moldova da dâhil olmak üzere yeni bağımsızlıklarını kazanmış devletlerle daha yakın ilişki kurmaya karar vermiştir. Ancak, Moldova 1991 yılında bağımsızlığını kazandıktan ve 1992'de Transdinyester'deki iç çatışmalardan sonra, AB Moldova ile uygun bir anlaşmaya varmak konusunda isteksiz davranmıştır (van Seeters, 2010 s. 10; Chirila, 2002, ss. 37-42; Cantir ve Kennedy, 2015, s. 401). Bu sebeple, Moldovalı yetkililer 1993-94 yılında müzakerelere başlamak için diplomatik çabalar göstermiştir.

Öte yandan Moldova'nın Rusya ile yakın ilişkileri, önde gelen Sovyet zihniyeti ve nostaljisi, Rusya'ya ekonomik bağımlılığı, Moldova nüfusunun %20-30'unu oluşturan Rusça konuşan azınlıklar ve Rus yanlısı bölücü Transdinyester bölgesinin varlığı, Moldova'nın Avrupalılaşma sürecini zorlaştırmıştır (Caşu ve Kosienkowski, 2018, s. 2).

Moldova ile AB arasındaki ilk yakınlaşmalar, 28 Kasım 1994'te Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması'nın² ve 2 Ekim 1995'te Ticaret Anlaşması'nın imzalanması ile gerçekleşmiştir (Delegation of the European Union to the Republic of Moldova, 2021). Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması'nın imzalanması, sadece ekonomik ilişkileri bir üst düzeye çıkarmakla kalmayıp, aynı

zamanda AB ile Moldova arasındaki siyasi ilişkileri de ilk kez kurumsallaştırması açısından öneme haiz olmuştur. Üstelik demokratik değerlerin ve insan haklarının geliştirilmesini temel amaç olarak belirlemiştir (Bosse, 2010, s. 1296). 1999 yılında, Güney Doğu Avrupa İstikrar Pakti'nin başlatılmasından bu yana, Moldova bu yeni AB girişimine (daha geniş bir Avrupa'nın yaratılması) katılmak için çaba sarf etmiştir. Bununla birlikte Moldova, kendi dış politikasının Doğu yönelimi ve Batı ile işbirliği yapma fikri arasında bir denge kurmak istemiştir (Gheorghiu, 2005, ss. 3-4).

Buna rağmen 2002-2003 döneminde AB, Moldova'ya yönelik yaklaşımında köklü bir değişiklik olduğunu duyurmuştur. Bunun yanında, 2004 yılında Moldova, yeni tasarlanan AKP'ye ve ayrıca 2009'da DOP çerçevesine dahil edilmiştir (Montesano, van der Togt ve Zweers, 2016, s. 7). Ayrıca, Caşus ve Kosienkowsk'un (2018) araştırmalarında belirttiği gibi, 2000 yılının ilk yarısında yapılan bir ankete göre, Moldovalıların %60'ı AB'ye karşı çok veya nispeten olumlu bir tutum sergilerken, %6'sı ise karşı çıkmıştır. Ancak, yalnızca üçte biri kendilerini **Avrupalı** olarak nitelendirmiş ve büyük çoğunluk Rusya ile iyi ilişkilerin önemini vurgulamıştır. Neticede, bu dönemde Moldova'nın Avrupa yönelimini teşvik etmek için elverişli iç koşulların olduğu da söylenebilmektedir (White, Light ve Lowenhardt, 2001, ss. 293-294). Diğer taraftan, Moldova'nın siyasi ve ekonomik açıdan istikrarsız, Transdinyester ihtilafından etkilenen ve Rusya'nın hâkim olduğu bir ülke olarak algılandığı değerlendirilmiştir. Böylece, Moldova'nın tutarsız dış ve iç politikaları, AB için caydırıcı bir unsur olarak tespit edilmiştir (Caşus ve Kosienkowsk, 2018, s. 4).

a) Doğu Ortaklığı programı ve Moldova

DOP, 2009 yılından bu yana Moldova Cumhuriyeti ile AB arasındaki işbirliğini düzenleyen çerçevedir ve AB üyeliği umudu vermese bile Moldova Cumhuriyeti ile AB ilişkilerinde önemli bir evrimi temsil eder (Morari, 2016, s. 413). Bu önem, DOP'un ana yönlerinin Avrupa sürecinin iç boyutuna yani Avrupa norm ve değerlerinin benimsenmesi yoluyla siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel dönüşümlerin desteklenmesine dayanmasından kaynaklanmaktadır (EC, 2017, s. 1). Bu nedenle, DOP yararlanıcıları için getiren yeni unsurlar, aşağıdakileri içeren yeni ortaklık anlaşmalarıdır; i) DCFTA, ii) ortakların idari kapasitesini geliştirmek için AB tarafından finanse edilen kapsamlı programlar, iii) düzenleyici yaklaşıma ilişkin yasal olarak bağlayıcı taahhütler de dahil olmak üzere AB ekonomisine kademeli entegrasyon, iv) AB'ye daha kolay yasal

seyahate izin veren ve aynı zamanda yolsuzluk, organize suç ve yasadışı göçle mücadele çabalarını hızlandıran hareketlilik ve güvenlik anlaşmalarının imzalanması, v) çok taraflı politika platformunun oluşturulması. Ayrıca bu ortaklığın, iyi yönetim ve istikrar, ekonomik entegrasyon ve AB politikalarıyla yakınlaşma, enerji güvenliği olmak üzere, demokrasi üzerindeki etkileri de yaratmıştır (Martinaitis, 2018, ss.164-165).

1990'ların ikinci yarısından itibaren Moldova, AB'ye katılma arzusunun dile getirmiştir. Ancak, Moldova'nın önemli bir jeopolitik konuma sahip olması ve tartışmalı bir durumda yer alması nedeniyle, Batı ve Doğu arasında bölünmüş bir ülke olarak tanımlanabilir. Ayrıca, AB ile Moldova arasındaki kararlı etkileşim, Moldova'nın 1990'lardan bu yana, Rusya'nın aşırı etkisini dengelemesine olanak sağlamıştır. Ancak AB, Moldova'yı Rusya'ya doğru itme korkusu nedeniyle bu ülkenin komünist politikalarını aşırı eleştirmiş ve Rusya ile jeopolitik bir çatışma yaratmak istemediği için, Moldova'ya tam destek verememiştir. (Całus ve Kosienkowski, 2018, ss. 6-7).

3) Avrupalılaştırmanın *Koşulluluk* ve *Sosyalleşme* İlkeleri

AKP, AB'nin doğuya doğru genişlemesinin kurumsal ve prosedürel deneyimine göre modellenmiş ve bu nedenle amacı, aday olmayan ülkeler için *koşulluluk* olarak adlandırılan komşu ülkelerde yerel reform için alternatif bir teşvik yaratmaktır (Sasse, 2008, s. 295). Schimmelfennig ve Scholtz (2010), AB'nin komşu ülkelerinde demokrasi gelişimi, AB'nin koşullu teşviklerinin boyutu ve güvenilirliği ile arttığına inanmaktadır.

AB aynı zamanda bu hedef ülkeleri koşullarına uymaya teşvik etmek için mali yardım veya üyelik gibi ödülleri kullanır (Schimmelfennig ve Scholtz, 2010, ss. 445-448). Ayrıca, Lavenex ve Schimmelfennig (2009, s. 8), AB hukuku ve değerleri kapsamında "aktarmanın" doğasını dile getirmişlerdir. Buna göre, AB dış politikasının AB üyesi olmayan üyelere yönelik etkinliği, "Avrupa yasalarının üçüncü ülkelere ne ölçüde aktarıldığı" olarak tanımlanmıştır (Lavenex ve Schimmelfennig, 2009, s. 8). Başka bir deyişle, AB'nin üçüncü ülkelerle ilişkilerini *koşulluluk* açısından analiz etmek için, işbirliği yoluyla *ortaklık* kavramına odaklanılmaktadır. Bunlar, Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması olarak adlandırılmıştır. Anlaşma, 1994 yılında imzalanmış ve 2016 yılında sona ermiştir. Bu anlaşmanın başlangıcı komşuluk politikası şeklinde olmamakla birlikte, devamı bu süreçte anlam bulmuş ve yeniden ele alınmıştır. Yeni *ortaklık*, ortak değerlere bağlılık ve siyasi, ekonomik ve kurumsal reformların etkin bir şekilde

uygulanmasına dayanmıştır. Bu **tavizler** karşılığında Moldova, AB ile yoğun siyasi, güvenlik, ekonomik ve kültürel ilişkilere girmeye davet edilmiştir. Ayrıca, Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması'nda, Transdinyester ihtilafının çözülmeye çalışılması, demokratik kurumların güçlendirilmesi, medya özgürlüğünün garanti altına alınması, hukuk sisteminin güçlendirilmesi, etkin sınır yönetimi ve Moldova'dan AB'ye göçün yönetilmesi olmak üzere öncelikler belirlenmiştir. Başka bir deyişle, bu anlaşma hukukun üstünlüğüne ve demokratikleşmeye dayalı yasaları içermiş ve AB, Moldova'nın öncelikle AB kural ve normlarına uymasını beklemiştir (Bosse, 2010, s. 1298-1299).

Schimmelfennig'e (2005a, s. 2) göre, **sosyalleşme**, koşullu uygulamanın yeniden güçlendirilmesi veya değerlerin kurumsal genişlemesi olarak tanımlanır. Ayrıca, Geleneksel mantığın aksine, bir organizasyon olarak AB'nin en önemli sosyalleşme kurumu olduğunu ve **sosyalleşmenin** amaçlarının kolektif kimlik ve Avrupa değerleri ile iç içe olduğunu savunur (Schimmelfennig ve Sedelmeier, 2005). Bu yaklaşıma göre, aday veya AKP ülkesinin AB sınırları içinde daha yakın işbirliği yoluyla bir **sosyalleşme** sürecinden geçmesi gerekmektedir. AKP sürecine daha yakından bakmak, bu tek taraflı **sosyalleşme** anlayışının sınırlarını açıkça göstermektedir. AB'nin kendisi ve çeşitli alt aktör grupları, AKP ülkelerindeki aktörler ve kurumlar kadar **sosyalleşme** sürecinin bir parçasıdır. AB genişleme bağlamında geliştirilen "süreç olarak koşulluluk" argümanı, **sosyalleşmenin** bu farklı boyutlarını kolaylıkla bir araya getirebilir (Sasse, 2008, s. 304).

Buna ek olarak Popescu (2004), Moldova'da Avrupalılaşıma için bir mekanizma olarak **sosyalleşmenin**, çatışma çözme süreci üzerindeki etkisinin nispeten yetersiz kaldığını savunmuştur. Ayrıca, Moldovalı seçkinlerin sosyalleşmesini destekleyecek kurumların yoğunluğu tatmin edici değildir (Popescu, 2004, s. 9). Öte yandan, Kelley'e göre, AB, Moldova ile ilgili olarak diyalog yoluyla bir angajman politikası seçmiş ve demokrasi ve insan hakları konusunu gündemde tutarken, demokratik olmayan uygulamaları gerçekten cezalandırmamıştır (Kelly, 2006, s. 47).

Checkel'e (2005) göre Avrupalılaşıma, özünde **sosyalleşme** sürecinin özelliklerine sahiptir. Checkel (2005, s. 804) **sosyalleşmeyi** "aktörleri belirli bir topluluğun normlarına ve kurallarına ikna etme süreci" olarak açıklar. Dolayısıyla Avrupalılaşıma, nihayetinde içselleştirilen normların ve uygulamaların yeniden tanımlanmasına neden olan Avrupa değerlerine dâhil olmayı ima eden Avrupa **sosyalleşmesi** olarak anlaşılabilir. Checkel ayrıca norm temelli tartışma ve

iknanın daha derin bir içselleştirmeye yol açmasını daha olası kılan bir dizi izin verici koşul olduğunu öne sürmüştür. Örneğin, bu, **sosyalleşme** ajansının (AB) ders vermediği veya talep etmediği, ancak hedefin (Moldova), kurumun mesajıyla tutarsız olan birkaç kökleşmiş inanca sahip olduğu veya **sosyalleşme** aracı, hedefin ait olmak istediği bir topluluk olduğunda, ciddi tartışma ilkelerini uyguladığı zamandır (Checkel, 2005, s. 813).

4) Avrupa Yanlısı Koalisyonları ve Moldova'nın Siyasi Gelişimi

Avrupa yanlısı koalisyon hükümeti, Moldova'yı kesinlikle AB'ye daha da yaklaştırmış ve her iki tarafın da prosedürel katılımında önemli ilerlemeler ortaya koymuştur. Bununla birlikte, Moldova'nın 2009'da başlayan iç istikrarsızlığı, ilişkileri bozmuş, müzakereleri durdurmuş ve hatta Moldova'nın Avrupa'ya olan gerçek bağlılığını sorgulatmıştır (Korosteleva, 2010, s. 1267). Moldova'nın en büyük başarıları arasında bir işbirliği anlaşmasının (DCFTA dâhil) imzalanması ve vize rejiminin serbestleştirilmesi yer almaktadır. Rusya'nın yoğun siyasi ve ekonomik baskısına rağmen, Moldova hükümeti AB yanlısı kalmıştır. AB, Moldova'ya önemli mali ve teknik yardımlar sağlamıştır. Ancak birçok reform yasal olarak kabul edilmesine rağmen hayata geçirilememiştir. Örneğin, yargı sistemi ve finans sektöründeki reformlar başarısız kalmıştır.

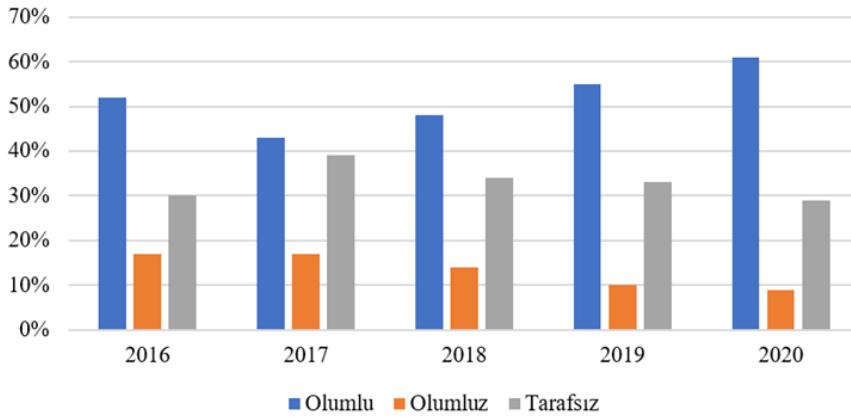
Öte yandan, Moldova'da Avrupa yanlısı koalisyonların olası devrilmesinin olumsuz sonuçlarına rağmen, AB'nin yakın gelecekte Moldova'yı üye olarak almak için herhangi bir ciddi çabadan kaçındığı iddia edilebilir (Caşu ve Kosienkowski, 2018, ss. 15-16). Kopenhag standardının siyasi ve ekonomik standartları açısından Moldova, DOP çerçevesinde Gürcistan'dan sonra ve Ukrayna'dan önce altı ülke arasında yer almakta ve demokrasi alanında Serbest Ticaret Anlaşması'nı imzalayan üç ülke arasında en düşük puana sahip olan ülkedir. Moldova'nın Freedom House tarafından yayınlanan siyasi gelişme göstergelerindeki konumu Tablo 4'te görülebilir.

Puan	2015	2016	2017	2018	2019
Demokrasi	3.14	3.11	3.07	3.07	3.11
Ulusal Demokratik Yönetim	2.50	2.25	2.25	2.25	2.50
Seçim Süreci	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00
Sivil Toplum	4.75	4.75	4.75	4.75	4.75
Bağımsız Medya	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00
Yerel Demokratik Yönetim	2.25	2.50	2.50	2.50	2.50
Yargı Çerçevesi	3.25	3.25	3.00	3.00	2.75
Yolsuzluk	3.25	2.00	2.00	2.00	2.25

Tablo 4: Moldova Siyasi Kalkınma Göstergeleri, 2015-2019 (Freedom House, 2020).

Tablo 4'te, Freedom House tarafından 2015-2019 yılları arasında yayınlanan siyasi gelişme göstergelerinde Moldova'nın durumu görülebilmektedir. Bu gösterge, 7 en yüksek demokratik ilerleme seviyesi ve 1 en düşük seviyeyi temsil eden 1 ile 7 arasında bir derecelendirmeye dayanmaktadır. Böylece, AKP'nin **koşulluluk** ve **sosyalleşme** yoluyla Moldova'da, hükümetin işleyişi, seçim süreci, siyasi yolsuzlukları, sivil özgürlükleri ve insan hakları etkilemediği veya değiştirmedeği görülmektedir. Ayrıca Avrupa standartları bu durumu iyileştirememiştir.

Tablo 5'de gösterilen grafikte, Moldova'da 2016-2020 yılları arasında AB ile ilgili yapılan bir kamuoyu anketinin sonuçlarına göre, vatandaşların yarısı AB'yi desteklerken, diğer yarısı ise karşı çıkmaktadır. Bunlarla birlikte, Avrupa eğilimlerine rağmen Moldova, Batı ile Doğu arasında bölünmüş bir ülke olarak tanımlanabilir (Caşu ve Kosienkowski, 2018, s. 1).

Tablo 5: Moldova Cumhuriyeti'nde AB Kamuoyununun Algısı (EU Neighbours east, 2016; 2017; 2018; 2019; 2020).

Bu nedenle Avrupa Komşuluk Politikasının siyasi alanlarındaki **koşulluluk** zaman zaman kalkınma karşıtı bir boyut kazanmıştır. Çünkü Moldova hükümetinin uyguladığı politikaların verimsizliği ve AB'nin Moldova'nın birliğe üyeliğini kabul etmedeki katılığı, Moldova halkının bu kuruma olan güvenini yitirmesine sebep olmuştur (Morari, 2016, s. 421). Son olarak, AB her zaman çoğulculuğu teşvik eder ve bu durumda Moldova'nın puanı iyidir, ancak madalyonun diğer tarafında siyasi ve sosyal atmosferin kutuplaşması söz konusudur (Duffy, 2021).

Sonuç

AB, benzersiz özelliklere sahip uluslararası bir örgüt olarak tanımlanır. Ayrıca, AKP, normlar, standartlar ve değerler dâhil olmak üzere AB'nin siyasi sınırlarının ötesine genişletilmesine dayanmaktadır. Bu politika, insan hakları, demokratikleşme, refah ve iyi yönetişimin desteklenmesi olmak üzere çok çeşitli hedefleri kapsar. Aynı zamanda, AKP ve DOP, AB'nin kural aktarımına dayalı yönetişim yaklaşımının birçok unsurunu içerir.

Bu makalenin temel hipotezi, AB ile Moldova arasındaki işbirliği ve serbest ticaret anlaşması şeklindeki ilişkilerin iyileştirilmesinin, ekonomik alanda yakınlaşmanın siyasi ve kurumsal alana doğru genişlemesine ve iki taraf arasındaki ilişkilerin derinleşmesine yol açtığı gerçeğine dayandırılmıştır. Ancak AB'nin komşuluk politikalarının gelişiminin ve bunların (sınırlı) etkinliğinin son on yıldaki etkisi değerlendirildiğinde, bu politikaların yüzeysel kaldığı sonucuna varılabilir. Moldova ile AB arasındaki ilişkilerin istikrarlı bir şekilde yoğunlaşmasına rağmen, önemli sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır. Bunlardan biri, Moldova hükümeti ve nüfusu ile AB'nin önceliklerinin örtüşmemesidir. Moldova hükümetinin temel amacı AB'ye katılım olmakla birlikte, AB tarafından üyelik için net bir perspektif sunulmamıştır.

Ayrıca, bu makalede hipotezi test etmek için, **koşulluluk** ve **sosyalleşme**, Avrupalılaşma yaklaşımının iki temel kavramı olarak kullanılmıştır. AB için en faydalı seçenek düşünüldüğünde hem olumlu hem de olumsuz teşviklerle kullandığı **koşulluluk** ve **sosyalleşme** mantığıdır. Bu bağlamda, Moldova'nın içsel değişimlerini ve gelişimini anlamak için Avrupalılaşma yaklaşımından faydalanmıştır. Moldova'da, Avrupalılaşma etkisi incelendiğinde, AB'nin **koşulluluk** ve **sosyalleşme** yolu ile hükümetin işleyişi, seçim süreci, siyasi yolsuzluk, sivil özgürlükler ve insan hakları üzerinde etkileri yetersiz kaldığı ifade edilebilir.

Bir yandan AB'nin Moldova'ya doğrudan desteği, hükümetin çıkarına olmuş, ancak reformlar, ilişkilerin daha da geliştirilmesi için AB tarafından bir koşul olarak talep edilmiştir. Öte yandan, AB'nin AKP veya DOP yoluyla sivil toplumu desteklemekle özellikle ilgilenmediği de söylenebilir. Diğer bir deyişle, Moldovalı sivil toplum kuruluşları, AB ile herhangi bir **ortaklık** biçiminde, bir karar alma pozisyonuna dâhil olduklarını hissetmemişlerdir. Ayrıca **sosyalleşmeyi** Avrupalılaşma bağlamında incelendiğinde, bu dalların henüz Moldova'nın sosyo-politik gelişimine yol açmadığı görülmekte ve kanıtların çoğu Moldova'nın yasalarını AB normlarına ve standartlarına yaklaştırmada geride kaldığını göstermektedir.

Çünkü bir yandan, aktif iç çatışmaların, Rus müdahalesinin, yüksek düzeyde yolsuzluğun, öte yandan ise ülkenin reformları kabul etme konusundaki isteksizliği gibi çok sayıda faktörün buna izin vermediği sonucuna varılabilir.

Kaynakça

- Bodishteanu, N. (2020). Republic of Moldova and its eurasian track of policy: The impact of internal&external factors on the foreign policy formation. SSRN Electronic Journal.
- Bolkvadze, K. ve Lebanidze, B. (2016). Building a security community in the EU's neighbourhood? Experiences from Georgia. P. Rieker (Ed.). External Governance as Security Community Building. Palgrave Macmillan, London.
- Bosse, G. (2010). The EU's relations with Moldova: Governance, partnership or ignorance?. *Europe-Asia Studies*, 62(8), 1291-1309.
- Börzel, T. A. ve Pamuk, Y. (2012). Pathologies of Europeanization fighting corruption in the Southern Caucasus. *West European Politics*, 35(1), 79-97.
- Börzel, T. A. ve Risse, T. (2012). From Europeanisation to diffusion: Introduction. *West European Politics*, 35(1), 1-19.
- Börzel, T. A. ve Risse, T. (2016). Conceptualising the domestic impact of Europe (2003). F. Bicchieri, T. Börzel ve M. Pollack (Ed.). *Domestic Politics and Norm Diffusion in International Relations: Ideas do not Float Freely*. Routledge, 150-171.
- Buşacaneanu, S. (2006). How far is the European Neighbourhood Policy a substantial offer for Moldova?. *Political Analyses and Commentaries*. Erişim: <http://pdc.ceu.hu/archive/00005503/01/enp-moldova.pdf>
- Całus, K. ve Kosienkowski, M. (2018). Relations between Moldova and the European Union. M. Mannin ve P. Flenley. *The European Union and Its Eastern Neighbourhood*. Manchester University Press, 99-113.
- Cantir, C. ve Kennedy, R. (2015). Balancing on the shoulders of giants: Moldova's foreign policy toward Russia and the European Union. *Foreign Policy Analysis*, 11(4), 397-416.
- Checkel, J. T. (2005). International institutions and socialisation in Europe: Introduction and framework. *International Organization*, 59(4), 801-826.

- Chirila, V. (2002). The relations between the Republic of Moldova and the European Union. A. Barbăroşie ve V. Gheorghiu (Ed.). *The Republic of Moldova and the European Integration*. Chişinău: Cartier, 37-67.
- Dandashly, A. ve Noutcheva, G. (2019). Unintended consequences of EU democracy support in the European neighbourhood. *International Spectator*, 54(1), 105-120.
- Danii, O. ve Mascauteanu, M. (2011). Moldova under the European Neighbourhood Policy: 'Falling between stools'. *Journal of Communist Studies and Transition Politics*, 27(1), 99-119.
- Delegation of the European Union to the Republic of Moldova. (2021). *The Republic of Moldova and the EU*. Erişim: https://eeas.europa.eu/delegations/moldova_en/1538/The%20Republic%20of%20Moldova%20and%20the%20EU
- Duffy, M. (2021). Moldova and the Transnistria conflict: Still a regional cold war?. *E-International Relations*. Erişim: <https://www.e-ir.info/2021/08/03/moldova-and-the-transnistria-conflict-still-a-regional-cold-war/>
- Emerson, M. (2019). Scenarios for a wider Europe. *Policy Insights*. No 2019/02, 1-19.
- EU Neighbours east. (2016). Perception of the European Union public opinion in the Republic of Moldova. Erişim: <https://euneighbourseast.eu/news-and-stories/opinion-polls/eu-neighbours-east-annual-survey-report-republic-of-moldova-spring-2016/>
- EU Neighbours east. (2017). Annual survey report: Republic of Moldova. Erişim: https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2017/10/euneighbourseast_annualsurvey2017report_moldova.pdf
- EU Neighbours east. (2018). Perception of the European Union public opinion in the Republic of Moldova. Erişim: <https://euneighbourseast.eu/news-and-stories/opinion-polls/opinion-survey-2018-republic-of-moldova/>
- EU Neighbours east. (2019). Perception of the European Union public opinion in the Republic of Moldova. Erişim: <https://www.euneighbours.eu/en/east/stay-informed/publications/opinion-survey-2019-republic-moldova>
- EU Neighbours east. (2020). Annual survey report: Regional overview. Erişim: <https://www.euneighbours.eu/en/east/stay-informed/publications/opinion-survey-2020-regional-overview>
- European Commission – EC. (2004). *Communication from the Commission European Neighbourhood Policy: Strategy*

- paper. Com (2004). Brussels. Erişim: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/en/txt/pdf/?uri=celex:52004dc0373&from=de>
- European Commission – EC. (2016). EU Neighbours – Moldova. Erişim: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/european-neighbourhood-policy/countries-region/moldova/en>
- European Commission - EC. (2017). Myths about the Eastern partnership. 5th Eastern Partnership (EaP) Summit in Brussels. Erişim: https://www.euneighbours.eu/sites/default/files/publications/2017-11/eng.myth_busting_factsheet_eap_o.pdf.
- European Parliament – EP. (2021). The European Neighbourhood Policy. Erişim: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/170/the-european-neighbourhood-policy/>
- Exadaktylos, T., Graziano, P. R. ve Vink, P. M. (2020). Europeanization: Concept, theory, and methods. S. Bulmer ve C. Lesquene (Ed.). *The Member States of the European Union*. Third Edition. Oxford: Oxford University Press, 47-71.
- Freedom House. (2020). Freedom in the World. Erişim: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world>.
- Gawrich, A., Melnykovska, I. ve Schweickert, R. (2009). Neighbourhood Europeanisation through ENP. The case of Ukraine. KFG Working Paper Series. Erişim: https://www.polsoz.fu-berlin.de/en/v/transformeurope/publications/working_paper/wp/wp3/WP_03_August_Melnykovska_Gawrich_Schweickert.pdf
- Gheorghiu, V. (2005). Moldova on the way to the European Union: Distance covered and next steps to be done. Chiřinău: Institute for Public Policy. Eriřim: https://core.ac.uk/display/11870114?utm_source=pdf&utm_medium=banner&utm_campaign=pdf-decoration-v1.
- Gromadzki, G. (2015). The eastern partnership after five years: Time for deep rethinking. EPRS: European Parliamentary Research Service.
- Kelly, J. (2006). New wine in old wineskins: Promoting political reforms through the new European Neighbourhood Policy. *Journal of Common Market Studies*, 44(1), 29-55.
- Korosteleva, E. (2010). Moldova's European Choice: 'Between Two Stools'?. *Europe-Asia Studies*, 62(8), 1267-1289.
- Lavenex, S. ve Schimmelfennig, F. (2009). EU rules beyond EU borders: Theorising external governance in European

- politics. *Journal of European Public Policy*, 16(6), 791-812.
- Martinaitis, Ž. (2018). European promises: Policy options of Eastern partnership policy. *Baltic Journal of European Studies*, 8(2), 164-181.
- Montesano, F., van der Togt, S. T. ve Zweers, W. (2016). The Europeanisation of Moldova: Is the EU on the right track?. Clingendael Report. Erişim: <http://www.clingendael.nl/>
- Morari, C. (2016). EU Role in the Republic of Moldova European integration within eastern partnership. Alexandru Ioan Cuza University of Iasi, CES Working Papers, 8(3), 410-425.
- Popescu, N. (2004). Europeanization and conflict resolution: A view from Moldova. *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, 5(1), 1-17.
- Radaelli, C. M. (2000). Whither Europeanization? Concept stretching and substantive change. *European Integration Online Papers*, 4(8), 1-25.
- Rinnert, D. (2013). The Republic of Moldova in the eastern partnership: From “poster child” to “problem child.” Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Sasse, G. (2008). The European Neighbourhood Policy: Conditionality revisited for the EU's eastern neighbours. *Europe-Asia Studies*, 60(2), 295-316.
- Schimmelfennig, F. (2005a). The international promotion of political norms in Eastern Europe: A qualitative comparative analysis. *Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series*, 5(61).
- Schimmelfennig, F. (2005b). Strategic calculation and international socialisation: Membership incentives, party constellations, and sustained compliance in Central and Eastern Europe. *International Organization*. 59(4), 827-860.
- Schimmelfennig, F. (2012). Europeanization beyond Europe. *Living Reviews in European Governance*. 7(1), 1-31.
- Schimmelfennig, F. ve Scholtz, H. (2010). Legacies and Leverage: EU political conditionality and democracy promotion in historical perspective. *Europe-Asia Studies*, 62(3), 443-460.
- Schimmelfennig, F. ve Sedelmeier, U. (2005). Introduction: Conceptualizing the Europeanization of Central and Eastern Europe. F. Schimmelfennig ve U. Sedelmeier (Ed.). *Science and Public Policy*, Vol. 37. Cornell University Press, 646-664.
- Silitski, V. (2009). The EU's eastern partnership why it may help democracy promotion and how the United States

- can help move it forward. Ponars Eurasia Policy Memo, 70, 1-5.
- Solonenko, I. (2015). Eastern partnership countries: Democracy in limbo. Euobserver. Erişim: <https://euobserver.com/opinion/127032>.
- Spruds, A. (2016) Introductory Remarks. A. Austers, I. Bruge ve A. Spruds (Ed.). Dilemmas of Europeanisation: Political Choices and Economic Transformations in the Eastern Partnership Countries. Letónia: Latvian Institute of International Affairs and Friedrich-Ebert-Stiftung, 9-12.
- van Seeters, M. (2010). European Influences in Moldova: The Role of the European Union on Nation-building in Moldova. Radboud University, Nijmegen.
- Vardanean, E. (2018). Moldova between Russia and the West: Internal divisions behind the commitment to European integration. *Russie.NEI.Visions*, No: 110.
- White, S., Light, M. ve Lowenhardt, J. (2001). Belarus, Moldova and Ukraine: Looking east or looking west?. *Perspectives on European Politics and Society*, 2(2), 289-304.
- Wiśniewski, P. D. (2013). The eastern partnership it is high time to start a real partnership. *Carnegie Endowment for International Peace*, 31.

Extended Abstract

With the end of the Cold War, the European Union (EU) (the European Community at that time) faced new geopolitical challenges when the former member states of the Soviet Union in Eastern Europe gained their independence. However, the declaration of the independence of the country of Moldova as the Republic of Moldova in 1991 brought this complexity to different dimensions. In addition, the fact that Moldova is the eastern border neighbour between the European Union and the outside world and this situation has increased the geopolitical importance of this small country. After Romania's accession to the EU in 2004, the Republic of Moldova entered the European Union's Neighborhood Policy together with its five other neighbouring countries and then followed the Eastern Partnership process.

With these policies of the European Union, convergence in its eastern neighbourhoods has been achieved seriously. It is also one of the most important tools used by the Neighborhood Policy to achieve this convergence. In addition, it is possible to say that Moldova has used its potential in the best way in this policy. Thus, in the process of integration between the EU and Moldova, it has led to the passage of the Deep and Comprehensive Free Trade Agreements and the visa

liberalisation system for the Republic of Moldova. In 2009, with the cooperation between the EU and Moldova, the country started to comply with EU standards. As the fruit of their rapprochement and cooperation with Moldova and the EU, a cooperation agreement was signed within the scope of the European Neighborhood Policy (ENP) and the Eastern Partnership Initiative (EaP). In addition, in line with these policies, major reforms were carried out in the institutional structure of the Republic of Moldova in order to align with European standards. As it is known, the normative power of the EU is not only one of the most important tools promoting rapprochement in its eastern neighbourhoods but also the main reason for the European Neighborhood Policy to create a new integration model without development.

The Republic of Moldova has not completely moved away from the East after the collapse of the Soviet Union, and there is still a political dilemma within the country. Some elite groups of the country are pro-European, while the other groups lean towards Russia. Since 2009, the European Integration Coalition led by Vlad Filat has increased Moldova's orientation towards the West. However, despite the pro-European reforms in Moldova, the European Neighborhood Policy indicators have not been successfully implemented. There are several reasons for the limited impact of these indicators, most notably the type of Moldovan political regime and the strong pro-Russian and Eurosceptic views of roughly half of Moldova's population. However, given the Russian variant, the progress of this policy is accompanied by serious obstacles. Moreover, the mismatch between the EU and local institutions does not translate into strong adaptation pressures. One reason is that the EU can neither force neighbouring countries to change local institutions nor provide sufficient incentives to pay for compliance costs.

Taking into account these facts, the implementation of the EU's Neighborhood Policy and especially the Eastern Partnership Policy, the question arises of how relations between Moldova and the EU have developed over the past decade. Moreover, how the implementation of the European Neighborhood Policy and the Eastern Partnership Project will have an impact on the relations and convergence process between the EU and Moldova, and finally, to what extent the EU can implement these policies. In response, the free trade and cooperation agreement with Moldova, the EU's border assistance mission to Moldova, and the visa-free regime can be assumed to accelerate the expansion of relations between the two sides. In other words, the EU-Moldova relations have led to the expansion of bilateral relations as well as convergence from

the economic field to the political and institutional sphere. But on the other hand, the EU's Neighborhood Policy, in the form of the **conditionality** and the **socialisation** principles, has led to pressures for political reform and regional tensions in Moldova.

As a result, when the effect of Europeanization and **socialisation** as a measure of EU Neighborhood Policy is examined, it is shown that the relationship between the variables, the European Neighborhood Policy through **conditionality** and **socialisation**, does not have any effect on the functioning of the government, the election process, political corruption, civil liberties and human rights. In addition, when **socialisation** is examined in the context of Europeanization, it is seen that these branches have not yet led to the socio-political development of Moldova, and it is proven that Moldova is not yet ready to move toward the European society. Moreover, the hypotheses discussed and surveys used in this study are based on descriptive evidence and second-hand data collected from various sources, primarily scientific research, official websites and reports. In addition, in this research, Europeanization theory has been used as it is compatible with the theoretical modelling method. Finally, in this study, the qualitative method was used in order to gain a more satisfactory and comprehensive understanding of the research topic.

¹ DCFTA, sırasıyla AB ile Gürcistan, Moldova ve Ukrayna arasında oluşan üç serbest ticaret bölgesidir.

² Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması (**Partnership and Cooperation Agreement**), AB ile üçüncü ülkeler arasında yasal olarak bağlayıcı bir anlaşmadır. Ayrıca, uluslararası anlaşmaların üç özel türünden biri olarak bilinir. AB, Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması yoluyla bir ülkenin demokratik ve ekonomik kalkınmasını desteklemek için çalışır.